KONSPEKT Z BIBLIOGRAFIĄ

Jakość życia seniorów z chorobą Alzheimera – perspektywa opiekunów

Przygotowano: 4 listopada 2026 · praca-magisterska.pl · źródła sprawdzone w cytado.com

Temat pracy: Jakość życia seniorów z chorobą Alzheimera – perspektywa opiekunów
Kierunek: pielęgniarstwo
Źródła: 50 publikacji naukowych (19 polskich, 31 obcojęzycznych) z lat 1984–2026

Jak korzystać z konspektu

Konspekt zawiera proponowany plan pracy, źródła dobrane pod każdy rozdział, mapę stanu badań i gotową bibliografię w dwóch stylach. Każda pozycja to istniejąca publikacja naukowa z działającym linkiem (DOI albo strona wydawcy lub repozytorium) — wyszukana i sprawdzona w bazie cytado.com oraz w katalogu OpenAlex. Opisy powstały na podstawie streszczeń: zanim zacytujesz konkretny wynik albo liczbę, sprawdź ją w pełnym tekście publikacji.

Proponowany plan pracy

1. **Choroba Alzheimera – epidemiologia, przebieg i objawy** — epidemiologia otępienia w Polsce i na świecie, kryteria diagnostyczne, stadia choroby Alzheimera, objawy poznawcze oraz behawioralne i psychologiczne (BPSD), funkcjonowanie w czynnościach dnia codziennego.
2. **Jakość życia osób z otępieniem – koncepcje i pomiar** — koncepcje jakości życia w otępieniu (Lawton), ocena przez opiekuna (proxy) a samoocena pacjenta, narzędzia QoL-AD i DEMQOL, czynniki wpływające na jakość życia osób z otępieniem.
3. **Sytuacja opiekuna rodzinnego osoby z chorobą Alzheimera** — obciążenie opiekuna (Zarit Burden Interview i jego polska wersja), stres, depresja i wypalenie opiekunów, wpływ BPSD na obciążenie, wsparcie formalne i nieformalne w Polsce, opieka wytchnieniowa.
4. **Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera i jego rodziną** — zadania pielęgniarki w opiece długoterminowej i środowiskowej, edukacja i wsparcie opiekunów, interwencje niefarmakologiczne, opieka skoncentrowana na osobie (person-centred care).

Źródła pod rozdziały

Rozdział 1. Choroba Alzheimera – epidemiologia, przebieg i objawy

1.1. Estimation of the global prevalence of dementia in 2019 and forecasted prevalence in 2050: an analysis for the Global Burden of Disease Study 2019 (2022)
Emma Nichols, Jaimie D Steinmetz, Stein Emil Vollset i in. — The Lancet Public Health
Analiza z Global Burden of Disease Study 2019, publikowana w The Lancet Public Health, szacuje liczbę osób z otępieniem w 2019 roku i prognozuje ją do 2050 roku w podziale na kraje, z

uwzględnieniem trzech czynników ryzyka (wysokie BMI, wysoka glukoza na czczo, palenie). Posłuży jako źródło danych o światowej skali otępienia i jego prognozowanym wzroście w części o epidemiologii. Streszczenie jest ucięte, więc konkretne wartości liczbowe trzeba przepisać z pełnego tekstu.
DOI: 10.1016/s2468-2667(21)00249-8

1.2. The Prevalence and Incidence of Dementia Due to Alzheimer's Disease: a Systematic Review and Meta-Analysis (2016)
Kirsten M. Fiest, Jodie I. Roberts, Colleen J. Maxwell i in. — Canadian Journal of Neurological Sciences / Journal Canadien des Sciences Neurologiques
Przegląd systematyczny z metaanalizą (MEDLINE i EMBASE, publikacje z lat 1985–2012), w którym zebrano populacyjne szacunki zapadalności i chorobowości otępienia w chorobie Alzheimera. Wyniki zestawiono według wieku, płci, kryteriów diagnostycznych, kontynentu i okresu badania. Przyda się w podrozdziale o epidemiologii do opisu, jak częstość choroby Alzheimera zmienia się z wiekiem i płcią oraz jak różnią się szacunki zależnie od przyjętych kryteriów.
DOI: 10.1017/cjn.2016.36

1.3. Alzheimer's disease (2021)
Philip Scheltens, Bart De Strooper, Miia Kivipelto i in. — The Lancet
Artykuł przeglądowy o chorobie Alzheimera w The Lancet z 2021 roku; streszczenia brak, więc z tytułu i czasopisma wynika ogólny, przeglądowy charakter opracowania. Może posłużyć jako aktualne, ogólne źródło do wstępu rozdziału: definicji choroby, jej obrazu klinicznego i przebiegu. Zakres treści należy sprawdzić w pełnym tekście przed cytowaniem konkretnych danych.
DOI: 10.1016/s0140-6736(20)32205-4

1.4. Clinical diagnosis of Alzheimer's disease (1984)
Guy McKhann, David Drachman, Marshall Folstein i in. — Neurology
Klasyczne kryteria diagnostyczne NINCDS-ADRDA z 1984 roku, opublikowane w Neurology. Opisują podstępny początek i postępujące pogarszanie pamięci oraz innych funkcji poznawczych, rolę badań dodatkowych w wykluczaniu innych przyczyn otępienia oraz kategorie choroby prawdopodobnej, możliwej i pewnej. Przyda się w podrozdziale o kryteriach diagnostycznych jako punkt wyjścia historycznego, do którego można porównać późniejsze kryteria.
DOI: 10.1212/wnl.34.7.939

1.5. Prevalence of Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia in Community-Dwelling Dementia Patients: A Systematic Review (2021)
Chan-Young Kwon, Boram Lee — Frontiers in Psychiatry
Przegląd systematyczny (Medline, EMBASE, PsycARTICLES, publikacje do grudnia 2020) obejmujący 30 badań z udziałem co najmniej 300 osób z otępieniem mieszkających w domu. Częstość poszczególnych objawów BPSD w połączonych próbach wahała się od 4% (euforia i mania) do 32% (apatia). Przyda się w podrozdziale o objawach behawioralnych i psychologicznych do podania, jak często występują poszczególne objawy u osób, którymi opiekują się rodziny.
DOI: 10.3389/fpsyt.2021.741059

1.6. Determinants of behavioral and psychological symptoms of dementia: A scoping review of the evidence (2017)
Ann Kolanowski, Marie Boltz, Elizabeth Galik i in. — Nursing Outlook
Przegląd zakresu (scoping review) w Nursing Outlook z 2017 roku, dotyczący uwarunkowań objawów behawioralnych i psychologicznych otępienia; streszczenia brak, więc opis opiera się na

tytule i czasopiśmie. Z tytułu wynika, że porządkuje czynniki związane z występowaniem BPSD. Może posłużyć w podrozdziale o BPSD do omówienia, od czego zależy nasilenie tych objawów, co łączy ten podrozdział z perspektywą opiekunów.
DOI: 10.1016/j.outlook.2017.06.006

1.7. Wczesne rozpoznawanie choroby Alzheimera (2018)
Anna Barczak — Pediatria i Medycyna Rodzinna
Polski artykuł przeglądowy z Pediatrii i Medycyny Rodzinnej (2018) o wczesnym rozpoznawaniu choroby Alzheimera. Omawia obraz kliniczny postaci typowej i rzadkich wariantów oraz najnowsze kryteria diagnostyczne, a także rolę wywiadu od opiekuna, narzędzi przesiewowych i trudności wynikających ze starzenia i zaburzeń nastroju. Przyda się w częściach o kryteriach diagnostycznych i objawach poznawczych, jako źródło polskojęzyczne.
Otwórz publikację

1.8. Otępienie jako częsty problem osób w podeszłym wieku (2026)
Alicja Konopka, Izabela Wróblewska — Akademia Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa. Wydawnictwo Naukowe Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa
Rozdział przeglądowy o otępieniu w starszym wieku, wydany w 2026 roku przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa. Obejmuje przyczyny i rodzaje otępienia (w tym chorobę Alzheimera), diagnostykę, leczenie farmakologiczne i niefarmakologiczne oraz profilaktykę, z danymi epidemiologicznymi dla Polski. Przyda się we wprowadzeniu do rozdziału i w części o epidemiologii w Polsce.
Otwórz publikację

1.9. Choroba Alzheimera w Polsce: wczesna diagnostyka, leczenie objawowe i wyzwania przed erą terapii antyamyloidowych (2026)
Anna Filipek-Gliszczyńska — Medycyna Faktów
Polski artykuł z Medycyny Faktów (2026) o chorobie Alzheimera w Polsce, obejmujący wczesną diagnostykę, leczenie objawowe i opis przypadku klinicznego. Według streszczenia choroba stanowi 60–70% przypadków otępienia i dotyczy około 500 tys. Polaków, a okres bezobjawowy trwa 15–20 lat. Przyda się do danych o skali problemu w Polsce oraz do opisu wczesnych objawów i barier diagnostycznych, takich jak stygmatyzacja i niska świadomość.
DOI: 10.24292/01.mf.0425.14

1.10. Zaburzenia psychiczne w przebiegu zespołów otępiennych – znaczenie kliniczne i zasady postępowania (2012)
Tomasz Sobów — Aktualności Neurologiczne
Przegląd kliniczny z Aktualności Neurologicznych (2012) o zaburzeniach psychicznych i objawach behawioralno-psychologicznych w zespołach otępiennych. Opisuje ich wpływ na przebieg choroby i na opiekunów oraz zasady leczenia niefarmakologicznego i farmakologicznego, w tym ryzyko leków przeciwpsychotycznych i ograniczoną skuteczność leków przeciwdepresyjnych. Przyda się w podrozdziale o BPSD, zwłaszcza przy opisie obciążenia opiekunów.
Otwórz publikację

1.11. Otępienie — kryteria diagnostyczne (2007)
Rafał Motyl — Polski Przegląd Neurologiczny
Polski przegląd kryteriów diagnostycznych otępienia według ICD-10 i DSM-IV z Polskiego Przeglądu Neurologicznego (2007). Opisuje dwuetapowy proces diagnostyczny: wykluczenie depresji i zaburzeń świadomości oraz identyfikację przyczyn potencjalnie odwracalnych. Najszerzej omawia

otępienia niealzheimerowskie. Przyda się w podrozdziale o kryteriach diagnostycznych do opisu definicji zespołu otępiennego i różnicowania z innymi typami otępienia.
Otwórz publikację

1.12. Otępienie i depresja u pacjentów w podeszłym wieku w Praktyce Lekarza Rodzinnego (2012)
Maria Bujnowska-Fedak, Urszula Grata-Borkowska, Bartosz Sapilak — Family Medicine & Primary Care Review
Badanie z Family Medicine & Primary Care Review (2012) oceniające częstość otępienia i depresji wśród 60 pacjentów w wieku 75+ w praktykach lekarzy rodzinnych we Wrocławiu. Otępienie stwierdzono u 13,2% badanych, depresję u 17,1%. Przyda się w części o epidemiologii i diagnostyce jako polski przykład z opieki podstawowej, pokazujący trudność odróżnienia otępienia od depresji u osób starszych.
Otwórz publikację

Rozdział 2. Jakość życia osób z otępieniem – koncepcje i pomiar

2.1. Quality of Life in Alzheimer Disease (1994)
M. Powell Lawton — Alzheimer Disease & Associated Disorders
Pozycja z 1994 r. w czasopiśmie Alzheimer Disease & Associated Disorders, poświęcona jakości życia w chorobie Alzheimera; podane streszczenie opisuje wyłącznie profil czasopisma i nie zawiera treści artykułu. Z tytułu i czasopisma wynika, że to wczesne opracowanie tematu. W rozdziale posłuży jako odwołanie historyczne przy omawianiu początków koncepcji jakości życia w otępieniu, w tym ujęcia Lawtona; zakres treści należy sprawdzić w pełnym tekście.
DOI: 10.1097/00002093-199404000-00015

2.2. Measurement of health-related quality of life for people with dementia: development of a new instrument (DEMQOL) and an evaluation of current methodology (2005)
S Smith, D Lamping, S Banerjee i in. — Health Technology Assessment
Raport w serii Health Technology Assessment (2005) opisujący opracowanie i walidację DEMQOL, miary jakości życia związanej ze zdrowiem dla osób z otępieniem, oraz wersji DEMQOL-Proxy wypełnianej przez opiekuna. Ramę pojęciową zbudowano na przeglądzie literatury, wywiadach z chorymi i opiekunami oraz opiniach ekspertów, a testy terenowe objęły 130 osób z otępieniem i 126 opiekunów. W rozdziale posłuży jako źródło pierwotne do opisu narzędzia DEMQOL i jego wersji proxy.
DOI: 10.3310/hta9100

2.3. Quality of Life measures for dementia (2003)
Rebecca E Ready, Brian R Ott — Health and Quality of Life Outcomes
Przegląd dziewięciu narzędzi do pomiaru jakości życia w demencji z opisem ich koncepcji, danych psychometrycznych, grup docelowych oraz sposobu administracji i punktacji; autorzy porównują skale i wskazują kierunki dalszych badań, m.in. czułość na zmiany w czasie. W rozdziale przyda się do zestawienia narzędzi pomiarowych i uzasadnienia wyboru QoL-AD oraz DEMQOL spośród dostępnych skal.
DOI: 10.1186/1477-7525-1-11

2.4. Inter-rater agreement of the Quality of Life-Alzheimer's Disease (QoL-AD) self-rating and proxy rating scale: secondary analysis of RightTimePlaceCare data (2018)
Josephine Römhild, Steffen Fleischer, Gabriele Meyer i in. — Health and Quality of Life Outcomes
Wtórna analiza danych z badania RightTimePlaceCare (opieka domowa i instytucjonalna), badająca

zgodność między samooceną a oceną opiekuna w skali QoL-AD. Wyniki wskazują słabą zgodność obu wersji, więc nie są one wymienne, a ocena opiekuna powinna uzupełniać samoocenę. W rozdziale posłuży do omówienia różnic między oceną proxy a samooceną pacjenta, co jest istotne dla pracy opartej na perspektywie opiekunów.
DOI: 10.1186/s12955-018-0959-y

2.5. Quality of life in dementia: care recipient and caregiver perceptions of quality of life in dementia: the LASER-AD study (2007)
Juanita Hoe, Cornelius Katona, Martin Orrell i in. — International Journal of Geriatric Psychiatry
Badanie LASER-AD (2007) obejmujące 191 par chory–opiekun, w którym obie strony wypełniały skalę QoL-AD; porównano ich oceny i czynniki je determinujące. Opiekunowie rodzinni oceniali jakość życia chorego wyżej przy mniejszych objawach depresyjnych, drażliwości, apatii i niesprawności w czynnościach dnia codziennego oraz gdy chory mieszkał w domu; autorzy wnioskują, że ocena proxy nie odzwierciedla poglądów chorych. W rozdziale przyda się przy omawianiu ograniczeń oceny przez opiekuna oraz czynników wpływających na jakość życia.
DOI: 10.1002/gps.1786

2.6. Understanding the influence of different proxy perspectives in explaining the difference between self-rated and proxy-rated quality of life in people living with dementia: a systematic literature review and meta-analysis (2024)
Lidia Engel, Valeriia Sokolova, Ekaterina Bogatyreva i in. — Quality of Life Research
Przegląd systematyczny z metaanalizą (Quality of Life Research, 2024) dotyczący roli perspektywy opiekuna w różnicach między samooceną a oceną proxy jakości życia osób z otępieniem. Rozróżnia perspektywę proxy-pacjent (opiekun ocenia tak, jak odpowiedziałby chory) i proxy-proxy (opiekun podaje własny pogląd); włączono badania z tym samym standaryzowanym narzędziem w obu ocenach. W rozdziale posłuży do uporządkowania typów oceny proxy i uzasadnienia, którą perspektywę przyjmuje badanie opiekunów.
DOI: 10.1007/s11136-024-03660-w

2.7. Living well with dementia: a systematic review and correlational meta-analysis of factors associated with quality of life, well-being and life satisfaction in people with dementia (2018)
Anthony Martyr, Sharon M. Nelis, Catherine Quinn i in. — Psychological Medicine
Przegląd systematyczny i metaanaliza korelacyjna (Psychological Medicine, 2018) czynników związanych z jakością życia, dobrostanem i satysfakcją z życia osób z otępieniem; w metaanalizie uwzględniono 198 badań jakości życia, a analiza obejmowała 43 czynniki i dane 37 639 osób. Większość czynników była istotnie związana z jakością życia, lecz wielkości efektu były zwykle małe lub pomijalne. W rozdziale stanowi główne źródło do części o czynnikach wpływających na jakość życia.
DOI: 10.1017/s0033291718000405

2.8. Can people with mild to moderate dementia provide reliable answers about their quality of life? (2007)
R. Trigg, R. W. Jones, S. M. Skevington — Age and Ageing
Badanie z 2007 r. w Age and Ageing, w którym 60 osób z łagodnym lub umiarkowanym otępieniem z poradni pamięci wypełniło wstępną pulę 44 pozycji kwestionariusza BASQID, a 30 z nich powtórzyło go po dwóch tygodniach; oceniano rzetelność pozycji (spójność wewnętrzna, powtarzalność). Punktem wyjścia jest założenie, że osoby z łagodnym i umiarkowanym otępieniem mogą wiarygodnie wypowiadać się o własnej jakości życia. W rozdziale posłuży do uzasadnienia wartości

samooceny pacjenta obok oceny opiekuna.
DOI: 10.1093/ageing/afm077

2.9. Assessing Quality of Life in Older Adults With Cognitive Impairment (2002)
Rebecca G. Logsdon, Laura E. Gibbons, Susan M. McCurry i in. — Psychosomatic Medicine
Artykuł z 2002 r. (Psychosomatic Medicine) opisujący skalę QoL-AD, rozważania teoretyczne i praktyczne nad pomiarem jakości życia w zaburzeniach poznawczych oraz rzetelność i trafność raportów chorych i opiekunów w grupie 177 par; średni wynik MMSE wynosił 16, a 155 pacjentów było w stanie wypełnić skalę. W rozdziale przyda się jako źródło pierwotne do opisu QoL-AD i do omówienia możliwości samooceny przy różnym stopniu zaburzeń poznawczych.
DOI: 10.1097/00006842-200205000-00016

2.10. Jakość życia chorych na chorobę Alzheimera / The life quality of the people suffering from Alzheimer's disease (2016)
Dorota Kozak-Putowska, Joanna Iłżecka — Pielegniarstwo XXI wieku / Nursing in the 21st Century
Krótki artykuł przeglądowy (Pielęgniarstwo XXI wieku, 2016) o jakości życia chorych na chorobę Alzheimera, omawiający mechanizmy choroby, czynniki ryzyka i wpływ postępującego otępienia na codzienne funkcjonowanie oraz izolację społeczną. Według streszczenia ujmuje temat w kontekście polskim, bez szczegółowych danych z analizowanych badań. W rozdziale posłuży jako polskojęzyczne wprowadzenie do problematyki oraz źródło krajowego kontekstu.
DOI: 10.1515/pielxxiw-2016-0018

2.11. Jakość życia pacjentów neurogeriatrycznych (2012)
Mariusz Wysokiński, Wiesław Fidecki, Irena Wrońska i in. — Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne
Artykuł oryginalny (Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne, 2012) z badania 171 pacjentów geriatrycznych ze schorzeniami neurologicznymi w zakładach opieki długoterminowej w Polsce, z oceną jakości życia kwestionariuszem WHOQOL-Bref. Ogólna ocena jakości życia była niska, najniższa w dziedzinie fizycznej, a istotny wpływ miały wykształcenie i typ placówki. W rozdziale przyda się jako polski przykład pomiaru i czynników związanych z jakością życia w opiece długoterminowej; grupa badana nie jest ograniczona do otępienia.
Otwórz publikację

2.12. Jakość życia w naukach medycznych (2017)
Maria Zięba, Urszula Cisoń- Apanasewicz — Pielęgniarstwo w Opiece Długoterminowej
Krótki przegląd (Pielęgniarstwo w Opiece Długoterminowej, 2017) pojęcia jakości życia zależnej od zdrowia w naukach medycznych, omawiający jego wielowymiarowość i brak uniwersalnego narzędzia oceny. Wskazuje, że różnorodność kwestionariuszy utrudnia porównywanie wyników badań. W rozdziale posłuży do ogólnego zdefiniowania jakości życia i uzasadnienia stosowania narzędzi swoistych dla otępienia.
Otwórz publikację

Rozdział 3. Sytuacja opiekuna rodzinnego osoby z chorobą Alzheimera

3.1. Burden in family caregivers: The psychometric properties of Polish version of the Zarit Burden Interview (2024)
Karolina Szatkowska, Małgorzata Anna Basińska — Psychiatria Polska
Walidacja psychometryczna polskiej wersji Zarit Burden Interview na próbie 504 polskich opiekunów rodzinnych osób przewlekle chorych. Konfirmacyjna analiza czynnikowa potwierdziła

strukturę trójczynnikową II rzędu, a α Cronbacha dla wyniku ogólnego wyniosła 0,91. Przyda się w podrozdziale o pomiarze obciążenia opiekuna jako źródło o rzetelności i trafności polskiej wersji ZBI.
DOI: 10.12740/pp/163086

3.2. The Zarit Burden Interview (2001)
Michel Bédard, D. William Molloy, Larry Squire i in. — The Gerontologist
Artykuł metodologiczny, w którym na danych od 413 opiekunów osób z zaburzeniami poznawczymi, zgłoszonych do poradni pamięci, opracowano 12-pozycyjną (krótką) i 4-pozycyjną (przesiewową) wersję Zarit Burden Interview. Skrócone wersje przygotowano tak, by nadawały się do badań przekrojowych, podłużnych i interwencyjnych. Przyda się do opisu pochodzenia narzędzia ZBI i jego skróconych form, obok polskiej walidacji.
DOI: 10.1093/geront/41.5.652

3.3. Dementia Caregiver Burden: a Research Update and Critical Analysis (2017)
Sheung-Tak Cheng — Current Psychiatry Reports
Przegląd badań nad uwarunkowaniami obciążenia i depresji opiekunów osób z demencją, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu poszczególnych objawów neuropsychiatrycznych. Według streszczenia objawy neuropsychiatryczne jako grupa najlepiej przewidują obciążenie i depresję, a efekt wynika głównie z zachowań zakłócających (pobudzenie, agresja, rozhamowanie). Przyda się w części o wpływie BPSD na obciążenie i depresję opiekunów.
DOI: 10.1007/s11920-017-0818-2

3.4. Impact of dementia on informal care: a systematic review of family caregivers' perceptions (2020)
Patrícia Lindeza, Mário Rodrigues, João Costa i in. — BMJ Supportive & Palliative Care
Przegląd systematyczny badań jakościowych z lat 1998–2020 (81 badań, 3347 uczestników) dotyczący tego, jak opiekunowie rodzinni postrzegają pozytywne i negatywne strony opieki nad osobą z demencją. Przyda się do opisu doświadczenia opieki z perspektywy samych opiekunów oraz jako uzupełnienie danych ilościowych o obciążeniu.
DOI: 10.1136/bmjspcare-2020-002242

3.5. Behavioural and psychological symptoms of dementia in patients with Alzheimer's disease and family caregiver burden: a path analysis (2021)
Bokyoung Kim, Gie Ok Noh, Kyunghee Kim — BMC Geriatrics
Analiza ścieżek oparta na retrospektywnej analizie dokumentacji 170 pacjentów z chorobą Alzheimera z Korei Południowej. Wyodrębniono trzy klastry BPSD (hiperaktywność, psychoza, objawy fizyczno-behawioralne), które według autorów w pełni pośredniczą w wpływie stadium demencji i sprawności w ADL/IADL na obciążenie opiekunów. Przyda się do omówienia mechanizmu, w jakim BPSD przekłada się na obciążenie opiekuna.
DOI: 10.1186/s12877-021-02109-w

3.6. What do family caregivers of people with dementia need? A mixed-method systematic review (2020)
V Bressan, Chiara Visintini, Alvisa Palese — Health & Social Care in the Community
Mieszany przegląd systematyczny 34 badań z lat 2009–2019 o potrzebach rodzinnych opiekunów osób z demencją mieszkających w domu. Potrzeby ujęto w tematy, m.in. otrzymywanie wsparcia, dostęp do spersonalizowanej informacji oraz szkolenie i edukacja opiekuna. Przyda się w części o wsparciu formalnym i nieformalnym jako punkt odniesienia dla oceny, czego opiekunowie

potrzebują.
DOI: 10.1111/hsc.13048

3.7. Sytuacja polskich opiekunów rodzinnych osób z chorobą Alzheimera (2018)
Natalia Szala, Andrzej Potemkowski — Polski Przegląd Neurologiczny
Badanie 84 polskich opiekunów rodzinnych osób z chorobą Alzheimera, w którym analizowano poczucie obciążenia w zależności od wsparcia społecznego, wdzięczności, czasu opieki i czynników demograficznych. Satysfakcja ze wsparcia społecznego okazała się najsilniejszym predyktorem niższego obciążenia, a wdzięczność i czas opieki nie wyjaśniały go istotnie. Przyda się jako polskie dane o związku wsparcia społecznego z obciążeniem.
Otwórz publikację

3.8. Analysis of Selected Determinants of Burden in Caregivers of People With Alzheimer's Disease (2024)
Aleksandra Pytel, Klaudia Henowska — Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne
Badanie ilościowe 100 opiekunów i pacjentów z chorobą Alzheimera z Wrocławia i Ścinawy (2023–2024), oceniające poziom obciążenia opiekunów oraz jego determinanty: nasilenie objawów, sprawność w czynnościach dnia codziennego i czas opieki. Przyda się jako aktualne polskie dane empiryczne o czynnikach związanych z obciążeniem opiekuna.
DOI: 10.15225/PNN.2024.13.4.3

3.9. Satysfakcja z życia opiekunów osób z otępieniem typu Alzheimera (2025)
Anna Sołtys — Psychiatria Polska
Badanie 100 opiekunów osób z chorobą Alzheimera, w którym analizowano związek zasobów osobistych, obciążenia opieką i satysfakcji z życia. Wyższą satysfakcję wiązano z wyższym wykształceniem, krótszym czasem opieki, mniejszą liczbą objawów depresyjnych i niższym stresem. Przyda się w części o stresie i depresji opiekunów oraz o ich jakości życia.
Otwórz publikację

3.10. Obciążenie opiekuna rodzinnego osoby chorej na demencję – uwarunkowania, konsekwencje i formy wsparcia (2025)
Aleksandra Patyk - Rybka — Przekraczanie granic między sferami egzystencji
Polskojęzyczny artykuł przeglądowy o obciążeniu rodzinnych opiekunów osób z demencją: rodzajach obciążenia, jego genezie i czynnikach nasilających. Omawia też konsekwencje przeciążenia dla zdrowia psychicznego i somatycznego opiekunów oraz formy wsparcia. Przyda się jako źródło porządkujące pojęcie obciążenia i podsumowujące jego skutki w polskim ujęciu.
DOI: 10.66935/978-83-65926-16-6.04

3.11. Obciążenie rodziny w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera (2012)
Marlena Szewczyczak, Eliza Adryan, Maria Stachowska i in. — Problemy Pielęgniarstwa
Artykuł z 2012 roku oparty na badaniu 100 opiekunów osób z chorobą Alzheimera, dotyczący poczucia obciążenia rodzin. Wskazuje czynniki zwiększające obciążenie: wiek, płeć, status zawodowy, stan zdrowia i stopień pokrewieństwa, a także rolę wsparcia i pielęgniarki rodzinnej. Przyda się do opisu czynników demograficznych związanych z obciążeniem oraz roli pielęgniarki w wsparciu opiekunów.
Otwórz publikację

3.12. Wsparcie osób żyjących z chorobą Alzheimera – lokalne rozwiązania wzmacniające potencjał opiekuńczy rodziny (2023)
Beata Bugajska — Studia Paedagogica Ignatiana

Artykuł analizujący instytucjonalne formy wsparcia rodzin opiekujących się osobami z chorobą Alzheimera w Szczecinie, m.in. świadczenie „Bon Alzheimer 75", dzienne ośrodki wsparcia, świetlicę wytchnieniową i Centrum Wsparcia Opiekunów „Niezapominajka". Opiera się na danych zastanych i formułuje rekomendacje dla lokalnego wsparcia. Przyda się jako przykład rozwiązań lokalnych i opieki wytchnieniowej w Polsce.
DOI: 10.12775/spi.2023.3.006

3.13. Oczekiwane wsparcie w opiece nad osobą chorą na chorobę Alzheimera: podejście skoncentrowane na rodzinie (2025)
Rafał Iwański, Beata Bugajska — Studia z Polityki Publicznej
Tekst przedstawia początek raportu NIK z kontroli opieki nad osobami z chorobą Alzheimera i wsparcia dla ich rodzin: wprowadzenie, założenia i podsumowanie wyników. Zawiera ustalenia dotyczące ministerstw, urzędów wojewódzkich, placówek opieki i organizacji pozarządowych. Przyda się jako źródło o systemie wsparcia formalnego w Polsce i jego stanie.
DOI: 10.33119/kszpp/2025.4.6

Rozdział 4. Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera i jego rodziną

4.1. Effect of multicomponent interventions on competence of family caregivers of people with dementia: A systematic review (2018)
Jie Ying, Yonghong Wang, Meiling Zhang i in. — Journal of Clinical Nursing
Przegląd systematyczny interwencji wieloskładnikowych, które mają zwiększać kompetencje rodzinnych opiekunów osób z demencją; przeszukano sześć baz do stycznia 2017 r., a jakość badań oceniano kryteriami Oxford CEBM i podręcznikiem Cochrane. Przyda się w części o edukacji i wsparciu opiekunów: pokazuje, jakie programy stosuje się, by opiekun lepiej radził sobie z zadaniami opiekuńczymi, i uzasadnia, dlaczego kompetencje opiekuna wpływają na zdrowie obu stron.
DOI: 10.1111/jocn.14326

4.2. Systematic review of dyadic psychoeducational programs for persons with dementia and their family caregivers (2022)
Manonita Ghosh, Melissa Dunham, Beverly O'Connell — Journal of Clinical Nursing
Przegląd systematyczny (metodologia JBI, wytyczne PRISMA) obejmujący 24 badania oceniające 27 dyadycznych programów psychoedukacyjnych dla osób z demencją i ich opiekunów, opublikowanych w latach 2012–2021. Programy różniły się rodzajem zajęć, intensywnością i czasem trwania. Źródło posłuży do omówienia form wsparcia obejmujących jednocześnie chorego i opiekuna oraz roli pielęgniarki w prowadzeniu takich programów.
DOI: 10.1111/jocn.16570

4.3. Impact of person-centred care training and person-centred activities on quality of life, agitation, and antipsychotic use in people with dementia living in nursing homes: A cluster-randomised controlled trial (2018)
Clive Ballard, Anne Corbett, Martin Orrell i in. — PLOS Medicine
Klastrowe badanie randomizowane w 69 domach opieki w Wielkiej Brytanii (2013–2015), porównujące program WHELD (szkolenie z opieki skoncentrowanej na osobie, zajęcia psychospołeczne i przegląd leków przeciwpsychotycznych) z postępowaniem standardowym. Oceniano jakość życia, pobudzenie i stosowanie leków przeciwpsychotycznych u osób z demencją. Przyda się w podrozdziale o opiece skoncentrowanej na osobie i interwencjach niefarmakologicznych jako

przykład badania z grupą kontrolną w opiece instytucjonalnej.
DOI: 10.1371/journal.pmed.1002500

4.4. Person-centred care for people with dementia: Kitwood reconsidered (2015)
Gary Mitchell, Joanne Agnelli — Nursing Standard
Artykuł przeglądowy z „Nursing Standard" przedstawiający pielęgniarkom dorobek Toma Kitwooda, w tym pojęcia złośliwej psychologii społecznej i pozytywnej pracy z osobą. Autor wiąże te idee z kompetencjami potrzebnymi w opiece nad osobami z demencją. Przyda się do opisu teoretycznych podstaw opieki skoncentrowanej na osobie i jej zastosowania w praktyce pielęgniarskiej.
DOI: 10.7748/ns.30.7.46.s47

4.5. Person-centred dementia care: a reality check in two nursing homes in Ireland (2016)
Jordi Colomer, Jan de Vries — Dementia
Badanie jakościowe oparte na częściowo ustrukturyzowanych wywiadach z personelem opiekuńczym w dwóch irlandzkich domach opieki deklarujących podejście PCC. Wykazało rozbieżność między polityką a praktyką: pracownicy nie mieli jasnego rozumienia PCC i nie byli w nim szkoleni, choć ich opisy dobrej opieki zawierały jego elementy. Przyda się do omówienia barier we wdrażaniu opieki skoncentrowanej na osobie i znaczenia szkoleń personelu.
DOI: 10.1177/1471301214556132

4.6. Person-centred communication in dementia care (2015)
Murna Downs, Lindsey Collins — Nursing Standard
Artykuł przeglądowy o komunikacji skoncentrowanej na osobie w opiece nad chorymi z demencją. Z streszczenia wynika, że trudności w komunikacji wpływają na jakość życia i opieki oraz wiążą się z lękiem i depresją chorych i ich bliskich. Przyda się w części o praktycznych zasadach kontaktu pielęgniarki z pacjentem i rodziną, opartych na znajomości historii życia i preferencji chorego.
DOI: 10.7748/ns.30.11.37.s45

4.7. Nurse-led non-pharmacological interventions for cognitive improvement in dementia patients: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials (2026)
Jie Zhang, Rong Luo, Jialei Chen — Frontiers in Aging Neuroscience
Przegląd systematyczny i metaanaliza 18 badań randomizowanych (1858 pacjentów) oceniających prowadzone przez pielęgniarki interwencje niefarmakologiczne na funkcje poznawcze w demencji. Wykazano istotną poprawę bezpośrednio po interwencji, sugestię zależności dawka-efekt (próg ok. 480 minut) i brak istotnej poprawy w obserwacji po 6 miesiącach. Przyda się w podrozdziale o interwencjach niefarmakologicznych jako dowód skuteczności działań pielęgniarskich i ich ograniczeń w czasie.
DOI: 10.3389/fnagi.2026.1876966

4.8. Systematic review of information and support interventions for caregivers of people with dementia (2007)
Carl A Thompson, Karen Spilsbury, Jill Hall i in. — BMC Geriatrics
Przegląd systematyczny badań randomizowanych, który sprawdza, czy interwencje informacyjne i wspierające poprawiają jakość życia osób opiekujących się chorymi z demencją. Autorzy podkreślają, że większość opieki odbywa się poza placówkami zdrowotnymi, a opieka nieformalna obciąża psychicznie, fizycznie i finansowo. Przyda się do uzasadnienia roli pielęgniarki środowiskowej w edukacji i wspieraniu opiekunów.
DOI: 10.1186/1471-2318-7-18

4.9. Rola edukacyjna pielęgniarki w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera i jego rodziną (2016)
Anna Antczak, Robert Ślusarz — Innowacje w Pielęgniarstwie
Polskojęzyczny artykuł o edukacyjnej roli pielęgniarki wobec pacjenta z chorobą Alzheimera i jego rodziny. Omawia charakter choroby, narastanie zakresu opieki wraz z progresją objawów oraz braki wiedzy opiekunów, z których wynikają zadania edukacyjne pielęgniarki. Przyda się jako polskie źródło do części o edukacji opiekunów i zadaniach pielęgniarki w opiece środowiskowej.
DOI: 10.21784/iwp.2016.006

4.10. Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z otępieniem w przebiegu choroby Alzheimera – na przykładzie studium przypadku (2023)
Beata Grudzińska-Jędrzejczyk, Halina Zając — Polski Przegląd Nauk Stosowanych
Studium przypadku 94-letniej pacjentki z umiarkowanym otępieniem w chorobie Alzheimera. Opisuje zadania pielęgniarki o charakterze terapeutycznym, edukacyjnym, profilaktycznym i organizacyjnym oraz znaczenie holistycznej opieki dla jakości życia chorego. Przyda się jako polski przykład praktycznego podziału zadań pielęgniarki w opiece długoterminowej.
Otwórz publikację

4.11. Opieka pielęgniarska nad pacjentką w przebiegu choroby Alzheimera z wykorzystaniem ICNP® (2020)
Karolina Krajewska — Innowacje w Pielęgniarstwie
Artykuł przedstawiający proces pielęgnowania pacjentki z chorobą Alzheimera z użyciem klasyfikacji ICNP®; opisuje objawy, czynniki ryzyka i przypadek kliniczny 75-letniej chorej. Zawiera praktyczne wskazówki dotyczące holistycznej opieki pielęgniarskiej. Przyda się do omówienia procesu pielęgnowania i planowania opieki z użyciem ujednoliconego języka pielęgniarskiego.
DOI: 10.21784/iwp.2020.017

4.12. Problemy opiekuńcze oraz możliwe metody leczenia zachowawczego u osób z chorobą Alzheimera (2013)
Marcin Kowacki — Puls Uczelni
Przegląd piśmiennictwa o problemach opiekuńczych w chorobie Alzheimera (żywienie, higiena, odleżyny, zaburzenia komunikacji, zachowania agresywne) oraz o metodach zachowawczych, takich jak trening funkcji poznawczych i profilaktyka skutków unieruchomienia. Podkreśla potrzebę holistycznej opieki i wsparcia opiekunów. Przyda się do opisu codziennych zadań pielęgnacyjnych i niefarmakologicznych metod postępowania w polskim kontekście.
Otwórz publikację

4.13. Opieka skoncentrowana na pacjencie – analiza modelu i rezultatów wdrożenia do systemu opieki zdrowotnej (2022)
Lucyna Ścisło, Iwona Bodys-Cupak, Maria Kózka — Sztuka Leczenia
Artykuł przeglądowy omawiający model opieki skoncentrowanej na pacjencie (PCC): jego założenia, historię rozwoju oraz korzyści i bariery wdrażania w systemie opieki zdrowotnej. Zawiera odwołania do literatury. Przyda się jako polskojęzyczne wprowadzenie do definicji i założeń PCC przed omówieniem ich zastosowania w demencji.
DOI: 10.4467/18982026szl.22.004.15995

Mapa stanu badań

Co jest dobrze zbadane

Skala problemu jest udokumentowana. Choroba Alzheimera stanowi 60–70% przypadków otępienia i dotyczy około 500 tys. Polaków (Filipek-Gliszczyńska, 2026). Globalną liczbę osób z otępieniem oszacowano i zaprognozowano do 2050 roku (Nichols i in., 2022). Częstość choroby zależy od wieku, płci i przyjętych kryteriów diagnostycznych (Fiest i in., 2016). Objawy behawioralne i psychologiczne (BPSD) są częste u chorych mieszkających w domu, od 4% dla euforii do 32% dla apatii (Kwon i Lee, 2021).

Dobrze opisano też związek BPSD z obciążeniem opiekunów. Objawy neuropsychiatryczne, zwłaszcza zachowania zakłócające, najlepiej przewidują obciążenie i depresję opiekuna (Cheng, 2017). W badaniu z Korei klastry BPSD w pełni pośredniczyły w wpływie stadium demencji i sprawności w ADL/IADL na obciążenie (Kim i in., 2021). Instrumentarium jest dojrzałe. Zestawiono dziewięć skal jakości życia (Ready i Ott, 2003) i opisano DEMQOL z wersją proxy (Smith i in., 2005) oraz QoL-AD (Logsdon i in., 2002). Zarit Burden Interview ma wersje 12- i 4-pozycyjną (Bédard i in., 2001) oraz polską walidację (Szatkowska i Basińska, 2024).

Gdzie wyniki się różnią

Największy spór dotyczy oceny proxy. Osoby z łagodnym i umiarkowanym otępieniem mogą rzetelnie mówić o własnej jakości życia (Trigg i in., 2007). W badaniu Logsdona i in. (2002) skalę wypełniło 155 z 177 chorych. Ocena opiekunów zależała jednak od objawów depresyjnych, drażliwości, apatii, niesprawności i miejsca zamieszkania chorego, a autorzy uznali, że nie odzwierciedla poglądów chorych (Hoe i in., 2007). Rozbieżności zależą też od tego, czy opiekun odpowiada za chorego, czy podaje własny pogląd (Engel i in., 2024).

Czynniki jakości życia chorych są w większości istotne, ale o małych lub pomijalnych efektach (Martyr i in., 2018). W polskich badaniach opiekunów wsparcie społeczne było najsilniejszym predyktorem niższego obciążenia, a czas opieki go nie wyjaśniał (Szala i Potemkowski, 2018). Z kolei krótszy czas opieki wiązał się z wyższą satysfakcją z życia opiekunów (Sołtys, 2025). Mierzono tu jednak różne zmienne wynikowe. Interwencje pielęgniarskie poprawiały funkcje poznawcze bezpośrednio po zakończeniu, lecz nie po 6 miesiącach (Zhang i in., 2026).

Luki — czego brakuje (szczególnie w Polsce)

Polskie badania opiekunów opierają się na próbach 84–100 osób (Szala i Potemkowski, 2018; Szewczyczak i in., 2012; Pytel i Henowska, 2024; Sołtys, 2025). Część dotyczy pojedynczych miast, np. Wrocławia i Ścinawy (Pytel i Henowska, 2024) albo Szczecina (Bugajska, 2023). Polskie badanie jakości życia w opiece długoterminowej objęło pacjentów neurologicznych, nie tylko z otępieniem (Wysokiński i in., 2012). Prace o jakości życia chorych na Alzheimera mają charakter przeglądowy i bez szczegółowych danych (Kozak-Putowska i Iłżecka, 2016). W dostarczonych źródłach nie ma polskiego badania, które łączyłoby ocenę proxy jakości życia chorego z obciążeniem opiekuna. Nie ma w nich też polskiej walidacji QoL-AD ani DEMQOL. System wsparcia opisuje raport NIK (Iwański i Bugajska, 2025), ale bez danych z perspektywy opiekunów.

Jak to wykorzystać w pracy

1. Hipotezy i pytania badawcze. Zweryfikuj, czy większe nasilenie BPSD wiąże się z większym obciążeniem opiekuna (Cheng, 2017; Kim i in., 2021). Sprawdź, czy satysfakcja ze wsparcia

społecznego wiąże się z niższym obciążeniem w Twojej próbie (Szala i Potemkowski, 2018). Możesz zapytać, jak ocena jakości życia chorego dokonana przez opiekuna zależy od jego własnych objawów depresyjnych (Hoe i in., 2007).

2. Dobór narzędzi. Do oceny jakości życia chorego użyj QoL-AD w wersji dla opiekuna (Logsdon i in., 2002) albo DEMQOL-Proxy (Smith i in., 2005). Obciążenie zmierz polską wersją ZBI (Szatkowska i Basińska, 2024). Jeśli ankieta ma być krótka, rozważ wersję 12-pozycyjną (Bédard i in., 2001). Zaznacz, czy opiekun odpowiada za chorego, czy podaje własny pogląd (Engel i in., 2024).
3. Zmienne kontrolne. Uwzględnij stadium choroby i sprawność w ADL/IADL (Kim i in., 2021), nasilenie BPSD (Kwon i Lee, 2021), czas opieki i wykształcenie opiekuna (Sołtys, 2025) oraz jego wiek, płeć, status zawodowy i stopień pokrewieństwa (Szewczyczak i in., 2012). Dodaj też miejsce zamieszkania chorego (Hoe i in., 2007) oraz objawy depresyjne opiekuna (Sołtys, 2025).

Bibliografia — APA 7

Antczak, A., & Ślusarz, R. (2016). Rola edukacyjna pielęgniarki w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera i jego rodziną. *Innowacje w Pielęgniarstwie*, *1*(1), 91–102. https://doi.org/10.21784/iwp.2016.006

Ballard, C., Corbett, A., Orrell, M., Williams, G., Moniz-Cook, E., Romeo, R., Woods, B., Garrod, L., Testad, I., Woodward-Carlton, B., Wenborn, J., Knapp, M., & Fossey, J. (2018). Impact of person-centred care training and person-centred activities on quality of life, agitation, and antipsychotic use in people with dementia living in nursing homes: A cluster-randomised controlled trial. *PLOS Medicine*, *15*(2), e1002500. https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002500

Barczak, A. (2018). Wczesne rozpoznawanie choroby Alzheimera. *Pediatria i Medycyna Rodzinna*. https://bibliotekanauki.pl/articles/1035548

Bédard, M., Molloy, D. W., Squire, L., Dubois, S., Lever, J. A., & O'Donnell, M. (2001). The Zarit Burden Interview. *The Gerontologist*, *41*(5), 652–657. https://doi.org/10.1093/geront/41.5.652

Bressan, V., Visintini, C., & Palese, A. (2020). What do family caregivers of people with dementia need? A mixed-method systematic review. *Health & Social Care in the Community*, *28*(6), 1942–1960. https://doi.org/10.1111/hsc.13048

Bugajska, B. (2023). Wsparcie osób żyjących z chorobą Alzheimera – lokalne rozwiązania wzmacniające potencjał opiekuńczy rodziny. *Studia Paedagogica Ignatiana*, *26*(3), 115–140. https://doi.org/10.12775/spi.2023.3.006

Bujnowska-Fedak, M., Grata-Borkowska, U., & Sapilak, B. (2012). Otępienie i depresja u pacjentów w podeszłym wieku w Praktyce Lekarza Rodzinnego. *Family Medicine & Primary Care Review*. https://bibliotekanauki.pl/articles/552806

Cheng, S.-T. (2017). Dementia Caregiver Burden: a Research Update and Critical Analysis. *Current Psychiatry Reports*, *19*(9), 64. https://doi.org/10.1007/s11920-017-0818-2

Colomer, J., & de Vries, J. (2016). Person-centred dementia care: a reality check in two nursing homes in Ireland. *Dementia*, *15*(5), 1158–1170. https://doi.org/10.1177/1471301214556132

Downs, M., & Collins, L. (2015). Person-centred communication in dementia care. *Nursing Standard*, *30*(11), 37–41. https://doi.org/10.7748/ns.30.11.37.s45

Engel, L., Sokolova, V., Bogatyreva, E., & Leuenberger, A. (2024). Understanding the influence of different proxy perspectives in explaining the difference between self-rated and proxy-rated quality of life in people living with dementia: a systematic literature review and meta-analysis. *Quality of Life Research*, *33*(8), 2055–2066. https://doi.org/10.1007/s11136-024-03660-w

Fiest, K. M., Roberts, J. I., Maxwell, C. J., Hogan, D. B., Smith, E. E., Frolkis, A., Cohen, A., Kirk, A., Pearson, D., Pringsheim, T., Venegas-Torres, A., & Jetté, N. (2016). The Prevalence and Incidence of Dementia Due to Alzheimer's Disease: a Systematic Review and Meta-Analysis. *Canadian Journal of Neurological Sciences / Journal Canadien Des Sciences Neurologiques*, *43*(S1), S51–S82. https://doi.org/10.1017/cjn.2016.36

Filipek-Gliszczyńska, A. (2026). Choroba Alzheimera w Polsce: wczesna diagnostyka, leczenie objawowe i wyzwania przed erą terapii antyamyloidowych. *Medycyna Faktów*, *19*(4(69)), 578–581. https://doi.org/10.24292/01.mf.0425.14

Ghosh, M., Dunham, M., & O'Connell, B. (2022). Systematic review of dyadic psychoeducational programs for persons with dementia and their family caregivers. *Journal of Clinical Nursing*, *32*(15-16), 4228–4248. https://doi.org/10.1111/jocn.16570

Grudzińska-Jędrzejczyk, B., & Zając, H. (2023). Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z otępieniem w przebiegu choroby Alzheimera – na przykładzie studium przypadku. *Polski Przegląd Nauk Stosowanych*. http://wsnsrs.edu.pl/gfx/files/Rola_pielegniarki_w_opiece_nad_pacjentem_z_otepieniem_w_przebiegu_choroby_Alzheimera_%E2%80%93_na_przykladzie_studium_przypadku.pdf

Hoe, J., Katona, C., Orrell, M., & Livingston, G. (2007). Quality of life in dementia: care recipient and caregiver perceptions of quality of life in dementia: the LASER-AD study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, *22*(10), 1031–1036. https://doi.org/10.1002/gps.1786

Iwański, R., & Bugajska, B. (2025). Oczekiwane wsparcie w opiece nad osobą chorą na chorobę Alzheimera: podejście skoncentrowane na rodzinie. *Studia z Polityki Publicznej*, *12*(4(48)), 112–130. https://doi.org/10.33119/kszpp/2025.4.6

Kim, B., Noh, G. O., & Kim, K. (2021). Behavioural and psychological symptoms of dementia in patients with Alzheimer's disease and family caregiver burden: a path analysis. *BMC Geriatrics*, *21*(1), 160. https://doi.org/10.1186/s12877-021-02109-w

Kolanowski, A., Boltz, M., Galik, E., Gitlin, L. N., Kales, H. C., Resnick, B., Van Haitsma, K. S., Knehans, A., Sutterlin, J. E., Sefcik, J. S., Liu, W., Petrovsky, D. V., Massimo, L., Gilmore-Bykovskyi, A., MacAndrew, M., Brewster, G., Nalls, V., Jao, Y.-L., Duffort, N., & Scerpella, D. (2017). Determinants of behavioral and psychological symptoms of dementia: A scoping review of the evidence. *Nursing Outlook*, *65*(5), 515–529. https://doi.org/10.1016/j.outlook.2017.06.006

Konopka, A., & Wróblewska, I. (2026). Otępienie jako częsty problem osób w podeszłym wieku. *Akademia Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa. Wydawnictwo Naukowe Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa*. https://bibliotekanauki.pl/chapters/65291512

Kowacki, M. (2013). Problemy opiekuńcze oraz możliwe metody leczenia zachowawczego u osób z chorobą Alzheimera. *Puls Uczelni*. https://bibliotekanauki.pl/articles/526633

Kozak-Putowska, D., & Iłżecka, J. (2016). Jakość życia chorych na chorobę Alzheimera / The life quality of the people suffering from Alzheimer's disease. *Pielegniarstwo XXI wieku / Nursing in the 21st Century*, *15*(2), 50–53. https://doi.org/10.1515/pielxxiw-2016-0018

Krajewska, K. (2020). Opieka pielęgniarska nad pacjentką w przebiegu choroby Alzheimera z wykorzystaniem ICNP®. *Innowacje w Pielęgniarstwie*, *5*(3), 97–115. https://doi.org/10.21784/iwp.2020.017

Kwon, C.-Y., & Lee, B. (2021). Prevalence of Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia in Community-Dwelling Dementia Patients: A Systematic Review. *Frontiers in Psychiatry*, *12*, 741059. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.741059

Lawton, M. P. (1994). Quality of Life in Alzheimer Disease. *Alzheimer Disease & Associated Disorders*, *8*, 138-150–150. https://doi.org/10.1097/00002093-199404000-00015

Lindeza, P., Rodrigues, M., Costa, J., Guerreiro, M., & Rosa, M. M. (2020). Impact of dementia on informal care: a systematic review of family caregivers' perceptions. *BMJ Supportive & Palliative Care*, *14*(e1), e38–e49. https://doi.org/10.1136/bmjspcare-2020-002242

Logsdon, R. G., Gibbons, L. E., McCurry, S. M., & Teri, L. (2002). Assessing Quality of Life in Older Adults With Cognitive Impairment. *Psychosomatic Medicine*, *64*(3), 510–519. https://doi.org/10.1097/00006842-200205000-00016

Martyr, A., Nelis, S. M., Quinn, C., Wu, Y.-T., Lamont, R. A., Henderson, C., Clarke, R., Hindle, J. V., Thom, J. M., Jones, I. R., Morris, R. G., Rusted, J. M., Victor, C. R., & Clare, L. (2018). Living well with dementia: a systematic review and correlational meta-analysis of factors associated with quality of life, well-being and life satisfaction in people with dementia. *Psychological Medicine*, *48*(13), 2130–2139. https://doi.org/10.1017/s0033291718000405

McKhann, G., Drachman, D., Folstein, M., Katzman, R., Price, D., & Stadlan, E. M. (1984). Clinical diagnosis of Alzheimer's disease. *Neurology*, *34*(7), 939. https://doi.org/10.1212/wnl.34.7.939

Mitchell, G., & Agnelli, J. (2015). Person-centred care for people with dementia: Kitwood reconsidered. *Nursing Standard*, *30*(7), 46–50. https://doi.org/10.7748/ns.30.7.46.s47

Motyl, R. (2007). Otępienie — kryteria diagnostyczne. *Polski Przegląd Neurologiczny*. https://journals.viamedica.pl/polski_przeglad_neurologiczny/article/viewFile/20118/15821

Nichols, E., Steinmetz, J. D., Vollset, S. E., Fukutaki, K., Chalek, J., Abd-Allah, F., Abdoli, A., Abualhasan, A., Abu-Gharbieh, E., Akram, T. T., Al Hamad, H., Alahdab, F., Alanezi, F. M., Alipour, V., Almustanyir, S., Amu, H., Ansari, I., Arabloo, J., Ashraf, T., … Vos, T. (2022). Estimation of the global prevalence of dementia in 2019 and forecasted prevalence in 2050: an analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet Public Health*, *7*(2), e105–e125. https://doi.org/10.1016/s2468-2667(21)00249-8

Patyk - Rybka, A. (2025). Obciążenie opiekuna rodzinnego osoby chorej na demencję – uwarunkowania, konsekwencje i formy wsparcia. In *Przekraczanie granic między sferami egzystencji* (pp. 1–17). Wyższa Szkoła Biznesu - National Louis University w Nowym Sączu. https://doi.org/10.66935/978-83-65926-16-6.04

Pytel, A., & Henowska, K. (2024). Analysis of Selected Determinants of Burden in Caregivers of People With Alzheimer's Disease. *Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne*, *13*(4), 147–155. https://doi.org/10.15225/PNN.2024.13.4.3

Ready, R. E., & Ott, B. R. (2003). Quality of Life measures for dementia. *Health and Quality of Life Outcomes*, *1*(1), 11. https://doi.org/10.1186/1477-7525-1-11

Römhild, J., Fleischer, S., Meyer, G., Stephan, A., Zwakhalen, S., Leino-Kilpi, H., Zabalegui, A., Saks, K., Soto-Martin, M., Sutcliffe, C., Rahm Hallberg, I., & Berg, A. (2018). Inter-rater agreement of the Quality of Life-Alzheimer's Disease (QoL-AD) self-rating and proxy rating scale: secondary analysis of RightTimePlaceCare data. *Health and Quality of Life Outcomes*, *16*(1), 131. https://doi.org/10.1186/s12955-018-0959-y

Scheltens, P., De Strooper, B., Kivipelto, M., Holstege, H., Chételat, G., Teunissen, C. E., Cummings, J., & van der Flier, W. M. (2021). Alzheimer's disease. *The Lancet*, *397*(10284), 1577–1590. https://doi.org/10.1016/s0140-6736(20)32205-4

Ścisło, L., Bodys-Cupak, I., & Kózka, M. (2022). Opieka skoncentrowana na pacjencie – analiza modelu i rezultatów wdrożenia do systemu opieki zdrowotnej. *Sztuka Leczenia*, *37*(1), 33–41. https://doi.org/10.4467/18982026szl.22.004.15995

Smith, S., Lamping, D., Banerjee, S., Harwood, R., Foley, B., Smith, P., Cook, J., Murray, J., Prince, M., Levin, E., Mann, A., & Knapp, M. (2005). Measurement of health-related quality of life for people with dementia: development of a new instrument (DEMQOL) and an evaluation of current methodology. *Health Technology Assessment*, *9*(10), 1–93, iii. https://doi.org/10.3310/hta9100

Sobów, T. (2012). Zaburzenia psychiczne w przebiegu zespołów otępiennych – znaczenie kliniczne i zasady postępowania. *Aktualności Neurologiczne*. https://bibliotekanauki.pl/articles/1057760

Sołtys, A. (2025). Satysfakcja z życia opiekunów osób z otępieniem typu Alzheimera. *Psychiatria Polska*. https://www.psychiatriapolska.pl/pdf-188810-125700?filename=Satysfakcja%20z%20zycia.pdf

Szala, N., & Potemkowski, A. (2018). Sytuacja polskich opiekunów rodzinnych osób z chorobą Alzheimera. *Polski Przegląd Neurologiczny*. https://journals.viamedica.pl/polski_przeglad_neurologiczny/article/download/59125/45066

Szatkowska, K., & Basińska, M. A. (2024). Burden in family caregivers: The psychometric properties of Polish version of the Zarit Burden Interview. *Psychiatria Polska*, *58*(1), 51–62. https://doi.org/10.12740/pp/163086

Szewczyczak, M., Adryan, E., Stachowska, M., & Talarska, D. (2012). Obciążenie rodziny w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera. *Problemy Pielęgniarstwa*. https://www.termedia.pl/Journal/-134/pdf-35008-1

Thompson, C. A., Spilsbury, K., Hall, J., Birks, Y., Barnes, C., & Adamson, J. (2007). Systematic review of information and support interventions for caregivers of people with dementia. *BMC Geriatrics*, *7*(1), 18. https://doi.org/10.1186/1471-2318-7-18

Trigg, R., Jones, R. W., & Skevington, S. M. (2007). Can people with mild to moderate dementia provide reliable answers about their quality of life? *Age and Ageing*, *36*(6), 663–669. https://doi.org/10.1093/ageing/afm077

Wysokiński, M., Fidecki, W., Wrońska, I., & Brzozowska, A. (2012). Jakość życia pacjentów neurogeriatrycznych. *Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne*. https://bibliotekanauki.pl/articles/56239610

Ying, J., Wang, Y., Zhang, M., Wang, S., Shi, Y., Li, H., Li, Y., Xing, Z., & Sun, J. (2018). Effect of multicomponent interventions on competence of family caregivers of people with dementia: A systematic review. *Journal of Clinical Nursing*, *27*(9-10), 1744–1758. https://doi.org/10.1111/jocn.14326

Zhang, J., Luo, R., & Chen, J. (2026). Nurse-led non-pharmacological interventions for cognitive improvement in dementia patients: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Frontiers in Aging Neuroscience*, *18*, 1876966. https://doi.org/10.3389/fnagi.2026.1876966

Zięba, M., & Apanasewicz, U. C.-. (2017). Jakość życia w naukach medycznych. *Pielęgniarstwo w Opiece Długoterminowej*. https://bibliotekanauki.pl/articles/765395

Bibliografia — styl przypisów (polski)

Antczak A., Ślusarz R., *Rola edukacyjna pielęgniarki w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera i jego rodziną*, „Innowacje w Pielęgniarstwie" 2016, t. 1, nr 1, s. 91–102, https://doi.org/10.21784/iwp.2016.006.

Ballard C., Corbett A., Orrell M. i in., *Impact of person-centred care training and person-centred activities on quality of life, agitation, and antipsychotic use in people with dementia living in nursing homes: A cluster-randomised controlled trial*, „PLOS Medicine" 2018, t. 15, nr 2, s. e1002500, https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002500.

Barczak A., *Wczesne rozpoznawanie choroby Alzheimera*, „Pediatria i Medycyna Rodzinna" 2018, https://bibliotekanauki.pl/articles/1035548.

Bédard M., Molloy D.W., Squire L. i in., *The Zarit Burden Interview*, „The Gerontologist" 2001, t. 41, nr 5, s. 652–657, https://doi.org/10.1093/geront/41.5.652.

Bressan V., Visintini C., Palese A., *What do family caregivers of people with dementia need? A mixed-method systematic review*, „Health & Social Care in the Community" 2020, t. 28, nr 6, s. 1942–1960, https://doi.org/10.1111/hsc.13048.

Bugajska B., *Wsparcie osób żyjących z chorobą Alzheimera – lokalne rozwiązania wzmacniające potencjał opiekuńczy rodziny*, „Studia Paedagogica Ignatiana" 2023, t. 26, nr 3, s. 115–140, https://doi.org/10.12775/spi.2023.3.006.

Bujnowska-Fedak M., Grata-Borkowska U., Sapilak B., *Otępienie i depresja u pacjentów w podeszłym wieku w Praktyce Lekarza Rodzinnego*, „Family Medicine & Primary Care Review" 2012, https://bibliotekanauki.pl/articles/552806.

Cheng S.-T., *Dementia Caregiver Burden: a Research Update and Critical Analysis*, „Current Psychiatry Reports" 2017, t. 19, nr 9, s. 64, https://doi.org/10.1007/s11920-017-0818-2.

Colomer J., de Vries J., *Person-centred dementia care: a reality check in two nursing homes in Ireland*, „Dementia" 2016, t. 15, nr 5, s. 1158–1170, https://doi.org/10.1177/1471301214556132.

Downs M., Collins L., *Person-centred communication in dementia care*, „Nursing Standard" 2015, t. 30, nr 11, s. 37–41, https://doi.org/10.7748/ns.30.11.37.s45.

Engel L., Sokolova V., Bogatyreva E. i in., *Understanding the influence of different proxy perspectives in explaining the difference between self-rated and proxy-rated quality of life in people living with dementia: a systematic literature review and meta-analysis*, „Quality of Life Research" 2024, t. 33, nr 8, s. 2055–2066, https://doi.org/10.1007/s11136-024-03660-w.

Fiest K.M., Roberts J.I., Maxwell C.J. i in., *The Prevalence and Incidence of Dementia Due to Alzheimer's Disease: a Systematic Review and Meta-Analysis*, „Canadian Journal of Neurological Sciences / Journal Canadien des Sciences Neurologiques" 2016, t. 43, nr S1, s. S51–S82, https://doi.org/10.1017/cjn.2016.36.

Filipek-Gliszczyńska A., *Choroba Alzheimera w Polsce: wczesna diagnostyka, leczenie objawowe i wyzwania przed erą terapii antyamyloidowych*, „Medycyna Faktów" 2026, t. 19, nr 4(69), s. 578–581, https://doi.org/10.24292/01.mf.0425.14.

Ghosh M., Dunham M., O'Connell B., *Systematic review of dyadic psychoeducational programs for persons with dementia and their family caregivers*, „Journal of Clinical Nursing" 2022, t. 32, nr 15-16, s. 4228–4248, https://doi.org/10.1111/jocn.16570.

Grudzińska-Jędrzejczyk B., Zając H., *Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem z otępieniem w przebiegu choroby Alzheimera – na przykładzie studium przypadku*, „Polski Przegląd Nauk Stosowanych" 2023, http://wsnsrs.edu.pl/gfx/files/Rola_pielegniarki_w_opiece_nad_pacjentem_z_otepieniem_w_przebiegu_choroby_Alzheimera_%E2%80%93_na_przykladzie_studium_przypadku.pdf.

Hoe J., Katona C., Orrell M. i in., *Quality of life in dementia: care recipient and caregiver perceptions of quality of life in dementia: the LASER-AD study*, „International Journal of Geriatric Psychiatry" 2007, t. 22, nr 10, s. 1031–1036, https://doi.org/10.1002/gps.1786.

Iwański R., Bugajska B., *Oczekiwane wsparcie w opiece nad osobą chorą na chorobę Alzheimera: podejście skoncentrowane na rodzinie*, „Studia z Polityki Publicznej" 2025, t. 12, nr 4(48), s. 112–130, https://doi.org/10.33119/kszpp/2025.4.6.

Kim B., Noh G.O., Kim K., *Behavioural and psychological symptoms of dementia in patients with Alzheimer's disease and family caregiver burden: a path analysis*, „BMC Geriatrics" 2021, t. 21, nr 1, s. 160, https://doi.org/10.1186/s12877-021-02109-w.

Kolanowski A., Boltz M., Galik E. i in., *Determinants of behavioral and psychological symptoms of dementia: A scoping review of the evidence*, „Nursing Outlook" 2017, t. 65, nr 5, s. 515–529, https://doi.org/10.1016/j.outlook.2017.06.006.

Konopka A., Wróblewska I., *Otępienie jako częsty problem osób w podeszłym wieku*, „Akademia Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa. Wydawnictwo Naukowe Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa" 2026, https://bibliotekanauki.pl/chapters/65291512.

Kowacki M., *Problemy opiekuńcze oraz możliwe metody leczenia zachowawczego u osób z chorobą Alzheimera*, „Puls Uczelni" 2013, https://bibliotekanauki.pl/articles/526633.

Kozak-Putowska D., Iłżecka J., *Jakość życia chorych na chorobę Alzheimera / The life quality of the people suffering from Alzheimer's disease*, „Pielegniarstwo XXI wieku / Nursing in the 21st Century" 2016, t. 15, nr 2, s. 50–53, https://doi.org/10.1515/pielxxiw-2016-0018.

Krajewska K., *Opieka pielęgniarska nad pacjentką w przebiegu choroby Alzheimera z wykorzystaniem ICNP®*, „Innowacje w Pielęgniarstwie" 2020, t. 5, nr 3, s. 97–115, https://doi.org/10.21784/iwp.2020.017.

Kwon C.-Y., Lee B., *Prevalence of Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia in Community-Dwelling Dementia Patients: A Systematic Review*, „Frontiers in Psychiatry" 2021, t. 12, s. 741059, https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.741059.

Lawton M.P., *Quality of Life in Alzheimer Disease*, „Alzheimer Disease & Associated Disorders" 1994, t. 8, s. 138–150–150, https://doi.org/10.1097/00002093-199404000-00015.

Lindeza P., Rodrigues M., Costa J. i in., *Impact of dementia on informal care: a systematic review of family caregivers' perceptions*, „BMJ Supportive & Palliative Care" 2020, t. 14, nr e1, s. e38–e49, https://doi.org/10.1136/bmjspcare-2020-002242.

Logsdon R.G., Gibbons L.E., McCurry S.M. i in., *Assessing Quality of Life in Older Adults With Cognitive Impairment*, „Psychosomatic Medicine" 2002, t. 64, nr 3, s. 510–519, https://doi.org/10.1097/00006842-200205000-00016.

Martyr A., Nelis S.M., Quinn C. i in., *Living well with dementia: a systematic review and correlational meta-analysis of factors associated with quality of life, well-being and life satisfaction in people with dementia*, „Psychological Medicine" 2018, t. 48, nr 13, s. 2130–2139, https://doi.org/10.1017/s0033291718000405.

McKhann G., Drachman D., Folstein M. i in., *Clinical diagnosis of Alzheimer's disease*, „Neurology" 1984, t. 34, nr 7, s. 939, https://doi.org/10.1212/wnl.34.7.939.

Mitchell G., Agnelli J., *Person-centred care for people with dementia: Kitwood reconsidered*, „Nursing Standard" 2015, t. 30, nr 7, s. 46–50, https://doi.org/10.7748/ns.30.7.46.s47.

Motyl R., *Otępienie — kryteria diagnostyczne*, „Polski Przegląd Neurologiczny" 2007, https://journals.viamedica.pl/polski_przeglad_neurologiczny/article/viewFile/20118/15821.

Nichols E., Steinmetz J.D., Vollset S.E. i in., *Estimation of the global prevalence of dementia in 2019 and forecasted prevalence in 2050: an analysis for the Global Burden of Disease Study 2019*, „The Lancet Public Health" 2022, t. 7, nr 2, s. e105–e125, https://doi.org/10.1016/s2468-2667(21)00249-8.

Patyk - Rybka A., *Obciążenie opiekuna rodzinnego osoby chorej na demencję – uwarunkowania, konsekwencje i formy wsparcia*, Wyższa Szkoła Biznesu - National Louis University w Nowym Sączu 2025, https://doi.org/10.66935/978-83-65926-16-6.04.

Pytel A., Henowska K., *Analysis of Selected Determinants of Burden in Caregivers of People With Alzheimer's Disease*, „Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne" 2024, t. 13, nr 4, s. 147–155, https://doi.org/10.15225/PNN.2024.13.4.3.

Ready R.E., Ott B.R., *Quality of Life measures for dementia*, „Health and Quality of Life Outcomes" 2003, t. 1, nr 1, s. 11, https://doi.org/10.1186/1477-7525-1-11.

Römhild J., Fleischer S., Meyer G. i in., *Inter-rater agreement of the Quality of Life-Alzheimer's Disease (QoL-AD) self-rating and proxy rating scale: secondary analysis of RightTimePlaceCare data*, „Health and Quality of Life Outcomes" 2018, t. 16, nr 1, s. 131, https://doi.org/10.1186/s12955-018-0959-y.

Scheltens P., De Strooper B., Kivipelto M. i in., *Alzheimer's disease*, „The Lancet" 2021, t. 397, nr 10284, s. 1577–1590, https://doi.org/10.1016/s0140-6736(20)32205-4.

Smith S., Lamping D., Banerjee S. i in., *Measurement of health-related quality of life for people with dementia: development of a new instrument (DEMQOL) and an evaluation of current methodology*, „Health Technology Assessment" 2005, t. 9, nr 10, s. 1–93, iii, https://doi.org/10.3310/hta9100.

Sobów T., *Zaburzenia psychiczne w przebiegu zespołów otępiennych – znaczenie kliniczne i zasady postępowania*, „Aktualności Neurologiczne" 2012, https://bibliotekanauki.pl/articles/1057760.

Sołtys A., *Satysfakcja z życia opiekunów osób z otępieniem typu Alzheimera*, „Psychiatria Polska" 2025, https://www.psychiatriapolska.pl/pdf-188810-125700?filename=Satysfakcja%20z%20zycia.pdf.

Szala N., Potemkowski A., *Sytuacja polskich opiekunów rodzinnych osób z chorobą Alzheimera*, „Polski Przegląd Neurologiczny" 2018, https://journals.viamedica.pl/polski_przeglad_neurologiczny/article/download/59125/45066.

Szatkowska K., Basińska M.A., *Burden in family caregivers: The psychometric properties of Polish version of the Zarit Burden Interview*, „Psychiatria Polska" 2024, t. 58, nr 1, s. 51–62, https://doi.org/10.12740/pp/163086.

Szewczyczak M., Adryan E., Stachowska M. i in., *Obciążenie rodziny w opiece nad pacjentem z chorobą Alzheimera*, „Problemy Pielęgniarstwa" 2012, https://www.termedia.pl/Journal/-134/pdf-35008-1.

Ścisło L., Bodys-Cupak I., Kózka M., *Opieka skoncentrowana na pacjencie – analiza modelu i rezultatów wdrożenia do systemu opieki zdrowotnej*, „Sztuka Leczenia" 2022, t. 37, nr 1, s. 33–41, https://doi.org/10.4467/18982026szl.22.004.15995.

Thompson C.A., Spilsbury K., Hall J. i in., *Systematic review of information and support interventions for caregivers of people with dementia*, „BMC Geriatrics" 2007, t. 7, nr 1, s. 18, https://doi.org/10.1186/1471-2318-7-18.

Trigg R., Jones R.W., Skevington S.M., *Can people with mild to moderate dementia provide reliable answers about their quality of life?*, „Age and Ageing" 2007, t. 36, nr 6, s. 663–669, https://doi.org/10.1093/ageing/afm077.

Wysokiński M., Fidecki W., Wrońska I. i in., *Jakość życia pacjentów neurogeriatrycznych*, „Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne" 2012, https://bibliotekanauki.pl/articles/56239610.

Ying J., Wang Y., Zhang M. i in., *Effect of multicomponent interventions on competence of family caregivers of people with dementia: A systematic review*, „Journal of Clinical Nursing" 2018, t. 27, nr 9-10, s. 1744–1758, https://doi.org/10.1111/jocn.14326.

Zhang J., Luo R., Chen J., *Nurse-led non-pharmacological interventions for cognitive improvement in dementia patients: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials*, „Frontiers in Aging Neuroscience" 2026, t. 18, s. 1876966, https://doi.org/10.3389/fnagi.2026.1876966.

Zięba M., Apanasewicz U.C., *Jakość życia w naukach medycznych*, „Pielęgniarstwo w Opiece Długoterminowej" 2017, https://bibliotekanauki.pl/articles/765395.